

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Disputationes|| ROBERTI BELLAR-||MINI E SOCIETATE
IESV,|| DE CONTROVERSIIS CHRISTIANAE|| FIDEI,
ADVERSVS HVIVS TEM-||poris Hæreticos,||**

Tribus Tomis comprehensæ.||

DE CONCILIIS, ET|| ECCLESIA MILITANTE,|| QVATVOR LIRBRIS||
COMPREHNSA.||

Bellarmino, Roberto Francesco Romolo <Heiliger>

Ingolstadii, [1599]

VD16 B 1607

X. De infidelibus occultis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-53873](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-53873)

peruersitatem. Quare sanctus AVGVSTINVS in Psalm. 47. homines impios, qui sunt in Ecclesia, dicit esse filios, & alienos; filios propter formam pietatis; alienos propter amissionem virtutum.

CAPVT X.

De infidelibus occultis.

RESTANT postremò infideles occulti, id est, qui nec fidem internam, nec vllam Christianam virtutem habent, & tamen exterius propter temporale aliquod commodum fidem Catholicam profitentur, & communione Sacramentorum cum fidelibus permiscetur; quos quidem nullo modo ad rem Ecclesiam pertinere non solum Confessionistæ, & Quinistæ docent, sed etiam aliqui ex Catholicis, quorum vni est Ioannes de Turrecremata, libro quarto de Ecclesia, parte 2. cap. 20. Quanquam hic auctor nihil fortassè aliud dicere voluit, nisi requiri fidem, vt quis vnitus dici possit interna vnione corpori Christi, quod est Ecclesia, quod quidem verissimum est.

Nos tamen modum loquendi plurimum sequimur, qui docent, eos, qui sola externa professione coniuncti sunt fidelibus ceteris, esse veras partes exteriores, atque aded etiam membra, licet arida, & mortua, corporis Ecclesie. Vide Thomam VValdensensem tomo 1. lib. 2. cap. 9. Num. 10. & cap. 11. Num. 5. Ioannem Driedonem lib. 4. de Ecclesiasticis Scripturis, & dogmatibus, cap. 2. parte 2. Petrum à Soto in Confessione Catholica, quam opposuit Confessioni VVirttembergensi, capite de Ecclesia, & capite de Conciliis, & in Apologia pro eadem Confessione parte 1. cap. 11. Hosium Cardinalem, libro 3. contra Prolegomena Brentij, & Melchiorum Canum lib. 4. de locis Theologicis, capite vltimo ad argumentum XII.

Ac PRIMVM hæc sententia demonstrari potest ex illis verbis Ioannis: *Et nunc Antichristi multi facti sunt, ex nobis exierunt, sed non erant ex nobis; nam si fuissent ex nobis mansissent vti que nobiscum, 1. Ioan. 2.* Hoc enim loco Ioan-

nes de hæreticis loquitur, quos Antichristos vocat, & dicit eos, antequam exirent, non fuisse ex nobis, id est, non fuisse Catholicos animo ac voluntate, sed hæreticos, atque Antichristos, & tamen ex nobis exiuisse, quia & si non erant ex nobis, animo, ac voluntate, erant tamen ex nobis externa professione; sed posteaquam se prodiderunt, & in apertum schisma proruperunt, iam desierunt omnibus modis esse ex nobis.

Et quanquam S. AUGUSTINVS aliquando illa verba: *Non erant ex nobis*; exponit de prædestinatione, tamen in commentario huius loci exponit de hæreticis occultis. Sic enim ait tract. 3. in epistolam Ioannis: *Omnes hæretici, omnes schismatici ex nobis exierunt, id est, ex Ecclesia exeunt, sed non exirent, si ex nobis essent: antequam exirent ergo, non erant ex nobis, si antequam exirent, non erant ex nobis; multi intus sunt, non exierunt, & tamen Antichristi sunt.* Et infra: *Et qui intus sunt, cerie sunt in corpore Domini nostri Iesu Christi, quando adhuc curatur corpus ipsius; & sanitas perfecta non erit, nisi in resurrectione mortuorum, sic sunt in corpore Christi, quomodo humores mali; quando euomuntur, tunc releuatur corpus; sic & mali, quando exeunt, tunc Ecclesia releuatur, & dicit, quando eos euomit, atque proicit corpus, ex me exierunt humores isti, sed non erant ex me. Quid est non erant ex me? non de carne mea præcisi sunt, sed pectus mihi premebant cum inessent.* Eodem modo exponit lib. 3. de Baptismo, cap. 19. & tractatu 61. in Ioannem, quorum locorum verba infra adferemus.

SECUNDO demonstratur hoc idem ex testimoniis eorum Patrum, qui communi consensu docent, eos qui sunt extra Ecclesiam, nullam habere auctoritatem, aut iurisdictionem in Ecclesia. Vide Cyprianum libro primo, epistola sexta, & libro 2. epist. 1. Optatum libro 1. contra Parmenianum, Ambrosium libro 1. de pœnitentia, capite 2. Hieronymum in Dialogo contra Luciferianos, Augustinum in Enchirid. cap. 65. & Celestinum Papam in epist. ad Clerum Constantinopolitanum, & in altera ad Ioannem Antiochenum, qua habetur in primo tomo Concilij Ephesini, cap. 18. & 19. & citantur etiam à Nicolao I. in epistola ad Michaëlem.

Et sanè

Et sanè ipsa ratio manifestè hoc idem docet: quo pacto enim cogitari, aut fingi etiam potest, ut is habeat iurisdictionem, & proinde sit caput Ecclesiæ, qui nō est membrum Ecclesiæ? quod enim vnquam fuit caput, quod nō fuerit membrum? certum est autem, quidquid vnus, aut alter senserit occultum hæreticum, si Episcopus, aut etiam summus Pontifex esset, non amittere iurisdictionem, nec dignitatem, aut nomen capituli in Ecclesia, donec aut ipse se ab Ecclesia publicè separet, aut conuictus hæreseos inuitus separetur; nam propterea Celestinus, & Nicolaus locis citatis dicunt, Episcopum hæreticum, ex quo hæreses prædicare cœpit, neminem potuisse soluere, vel ligare, quia nimirum antequam publicè prædicare inciperet, etiamsi corde iam conceperit errorem, adhuc poterat soluere, & ligare. Quod item confirmatur ex can. Audiuius, 24. q. 1. vbi sic legitur: *Si autem ex corde suo nouam hæresim confinxerit, ex quo talia prædicare cœpit, neminem damnare potuit.* ADDE, quod si occultus hæreticus nullam habere possent iurisdictionem, redderetur incerti omnes actus, qui ex iurisdictione dependēt, quod non parum Ecclesiam vniuersam perturbaret. Iam ergo ille, qui non est in Ecclesia, non potest habere auctoritatem in Ecclesia, & hæreticus occultus habere potest, & aliquid de re ipsa habere auctoritatem in Ecclesia; certè hæreticus occultus esse potest in Ecclesia.

3. TERTIO idem probatur ex Origene, Augustino, & Gregorio. ORIGENES homil. 21. in Iosue: *Etiam hic, inquit, in Hierusalem, id est, in Ecclesia sunt quidam Iebusæ, qui sine fide, & actibus peruersi sunt.* Nec dubium est, quin loquatur de occultis, nam statim adiungit: *Neque enim dicimus de illis qui manifestè & euidenter criminosi sunt, ut non de Ecclesia expellantur.*

AVGVSTINVS lib. 3. de Baptismo, cap. 19. *Huius, inquit, fraternæ caritatis inimici, siue apertè foris sint, siue intus videntur, Pseudochristiani sunt, & Antichristi, inuenti enim occasione foras exeunt. Sed etiam si occasiones desint, cum intus videntur, ab illa inuisibili caritatis compage separati sunt.* Hæc Augustinus, qui cum de occultis hæreticis dicit, eos videri esse in Ecclesia, non significat, eos non esse reuera, sed non esse eo modo, quo esse videntur. Videntur enim

enim esse vniti interna & externa coniunctione, membris ceteris, & tamen non sunt vniti, nisi coniunctione externa. Nam si reuera nullo modo essent intus, sed tantum esse viderentur; pari ratione, non verè exirent, quando aperte se produnt, sed exire viderentur. Augustinus autem dicit, inuentis occasionibus foras exeunt, & addit, eos esse separatos quidem, etiam antequam exeant, sed ab inuisibili caritatis compage, non ab externa Ecclesiæ cõmunione, quemadmodum intelligi debet etiam, quod idem Augustinus dicit lib. 4. cap. 16. vbi dicit, hæreticos occultos separatos esse iudicandos, licet ipsi non exeant. loquitur enim de separatione interna, non de externa, neque proprium est hoc, apud Augustinum, hæreticis occultis, sed omnibus peccatoribus, quos Augustinus affirmat non esse in corpore Christi, vt patet ex locis citatis, capite superiore. Pergit loco notato Augustinus: *Vnde, inquit, Ioannes dixit, ex nobis exierunt, sed non erant ex nobis, non ait, quod exeundo alieni facti sunt, sed quod alieni erant, propter hoc eos exisse declarauit.* Dicit & Apostolus Paulus, de quibusdam, qui circa fidem aberrauerant, in vna magna domo eos fuisse, credo quod nondum exierant.

Item lib. 4. cap. 10. *Aut si zizania,* inquit, *sola dicenda sunt, quæ & in finem in maligno errore perdurant, & foris multa frumenta sunt, & intus multa zizania.* Quorum verborum hic videtur esse sensus, vt intelligamus, extra Ecclesiam esse multos manifestos hæreticos, qui tandem conuertentur ad veram fidem; & intus in ipsa Ecclesia esse multos occultos hæreticos, qui nunquam conuertentur. Idem habet lib. 1. de ciuit. Dei, cap. 35. *Meminerit, sanè, inquit, in ipsis inimicis suis latere ciues futuros, sicut ex illorum numero etiam Dei ciuitas habet secum connexos communionem sacramentorum.* Vbi illud est obseruandum, de inimicis, qui sunt extra Ecclesiam, Augustinum dixisse, eos esse ciues futuros; quia modò non sunt ciues, sed erunt tempore suo. at de inimicis, qui latent intra Ecclesiam, non dixisse inimicos futuros, sed præsentis, iam enim sunt in ipsa Ecclesia, cum tamen pertineant ad numerum inimicorum.

Rursum tract. 61. in Ioan. tractans illud Ioannis 13. vbi legitur Christus exeunte Iuda turbatum fuisse: *Hoc nobis,* inquit,

inquit, Dominus significare sua turbatione dignatus est, quod scilicet falsos fratres, & Domini agrum illa zizania, ita necesse est usque ad messis tempus inter frumenta tolerari, & quando ex eis aliqua separari etiam ante messem Urgens causa compellit, fieri hoc sine Ecclesia perturbatione non possit. Hanc perturbationem sanctorum suorum, per schismaticos & hereticos futuram, quodammodo pronuncians Dominus praesignavit in se ipso, cum exituro inde homine malo, & commixtionem frumenti, in qua diu fuerat toleratus, separatione aperitissimam relicturo, turbatus est, non carne, sed spiritu. Et infra declarat, quomodo Iudas unus esset ex discipulis Domini, tamen iam typum gereret hereticorum. Unus, inquit, numero, non merito; unus specie, non virtute; commixtione corporali, non vinculo spirituali; carnis adiunctione, non cordis unitate. Et infra: Virumque verum est, & ex nobis, & ex nobis; secundum aliud ex nobis, secundum aliud non nobis; secundum communionem Sacramentorum ex nobis, secundum suorum proprietatem criminum non ex nobis. Ita libro de gestis cum Emerito, cap. I. Quidam, inquit, aduocato corde positi in parte Donati, praesentiam nobis exhibent corporalem, carne intus, spiritu foris.

Denique libro de catechizandis rudibus, cap. 17. distinguit tria genera Christianorum, hereticos occultos, malos Catholicos, bonos Catholicos: Sunt, inquit, qui propterea volunt esse Christiani, ut aut promereantur homines, a quibus temporalia commoda expectant, aut quia offendere nolunt, quos timent; sed isti reprobis sunt, etsi ad tempus eos portat Ecclesia, sicut area usque ad tempus ventilationis paleam sustinet. Si non se correxerint, & propter futuram sempiternam requiem Christiani esse ceperint, in fine separabuntur, nec sibi blandiantur, quod in area esse possunt cum frumento Dei, quia in horreo cum illo non erunt, sed igni debito destinabuntur. Sunt etiam alij meliori quidem spe, sed tamen non minus periculo, qui tam Deum timent, & non irridunt Christianum nomen, nec simulato corde intrant Ecclesiam Dei, sed ista vita expectant felicitatem. Vbi manifestè vides, ex collatione horum duorum generum hominum, primum illud esse eorum, qui Deum non timent, sed irridunt Christianum nomen, & ficto corde intrant Ecclesiam, & tamen in

sunt, & manent, ac numerum faciunt, donec aperta disces-
sione non separantur.

GRIGORIUS lib. 3. moral. cap. 4. explicās illa verba Iob 16.
Ruge meæ testimonium dicunt contra me: *Quid, inquit, per-
rugas nisi duplicitas designatur? Ruge itaq; sunt sancta Eccle-
sia omnes, qui in ea dupliciter viuunt, qui fidem & uocibus cla-
māt, operibus denegant. Hi nimirū pacis tempore, quia huius
mundi potestatibus eandē fidem honori esse conspiciunt, fideles
se esse mentiuntur: sed cū sanctā Ecclesiam subita aduersita-
tis procella turbauerit, ilico ostendunt quod in perfida mente
moliuntur. Et infra: Sed quia nunc intra sinum fidei multos
etiā reprobos tenet, cū tempus persecutionis exarserit, ipsos
hostes patitur, quos prædicationis uerbis alere antè uidebatur.
Dicat ergo, ruga meæ testimonium dicunt cōtra me, id est, ipsi
me insequendo increpāt, qui nunc in meo corpore positi dupli-
citate sua in se malitiā non emendant. Et infra: Etiam pacis
sua tempore sancta Ecclesia falsiloquiū patitur, dum sunt in
ea multi, qui de æternitatis promissione diffidūt, & tamen se
fideles esse mentiuntur, sed cū malitia tempus eruperit, is
qui nunc metuens derogat ad contradiscendum, ante faciem
uenit, quia uerbis & fidei apertis uocibus obsistit.*

QVARTO probatur ratione, ac primū similitudo cor-
poris humani id quod quærimus suadere potest. Est enim
Ecclesia similis corpori humano, ut Apostolus docet Rom.
12. & I. Cor. 12. in corpore autem humano multa ac varia ef-
se videmus partium genera, ita ut quædam uiuant, & sen-
tiant, quædam uiuant, & nō sentiant, quædam nec uiuant,
nec sentiant, ut notum est. Igitur in Ecclesia quoque nihil
impediet, quod minus sint aliqui, qui habeant fidem, & cari-
tatem; quidam solam fidem; quidam ne ipsam quidē fidem,
sed externam duntaxat coniunctionem.

DEINDE si ij, qui fide interna carent, non sunt, nec esse
possunt in Ecclesia, nulla erit inter nos, & hereticos amplius
quæstio de Ecclesiæ uisibilitate, proinde (quod ego certē ma-
gni facio) superuacaneæ erunt tot eruditissimorum hominū
disputationes, quæ hætenus prodierunt. Omnes enim qui
hætenus scripserunt, id obiiciunt Lutheranis, & Caluini-
stis, quod Ecclesiam inuisibilem faciant. Nullam autem fu-
turam amplius quæstionem, ita probo.

Luthe-

Lutherani, & Calvinistæ signa visibilia quædam & externa Ecclesiæ statuunt, nimirum prædicationem verbi Dei, & Sacramentorum administrationem, & constanter docent, ubique hæc signa conspiciuntur, ibi esse etiam veram Christi Ecclesiam. quia tamen solos iustos, & pios ad Ecclesiam veram pertinere volunt, & nemo potest certò scire, qui sint verè iusti, & pii inter tam multos qui iustitiam, & pietatem exterius præ se ferunt, cum certum sit multos ubique esse hypocritas, & falsos fratres: Idcirco nostri rectè cõcludunt eos facere Ecclesiam invisibilem. Porro Lutheranis, & Calvinistis iustitia in sola fide consistit, idemque est apud eos Ecclesiam esse cœtum iustorum, & piorum, & esse cœtum verè credentium; quis non igitur videt, nos cum illis placere convenire, si omnes illos ab Ecclesia excludamus, qui veram fidem in corde non habent?

AD HAEC, necesse est, ut nobis certitudine infallibilis constet, qui cœtus hominum sit vera Christi Ecclesia; nam cum Scripturæ traditiones, & omnia planè dogmata ex testimonio Ecclesiæ pendeant, nisi certissimi simus, quæ sit vera Ecclesia, incerta erunt profus omnia. At non potest certitudine infallibili nobis constare, quæ sit vera Ecclesia, si interna requiritur in quolibet membro, seu parte Ecclesiæ; quis enim certò novit, in quibus sit ista fides? non igitur fides, aut aliquid aliud invisibile, & occultum requiritur, ut quis aliquo modo pertineat ad Ecclesiam.

RESPONDENT quidam ad hoc argumentum dupliciter. PRIMO, satis certò posse cognosci cœtum hominum fidelium, ita ut etiam videri dicatur, si effectus fidei conspiciantur, qualis est protestatio & confessio fidei; nam etiam hominem verè & propriè videre dicimus, cum tamen animam non videamus nisi in suis effectibus. SECUNDO addunt, nõ esse necessarium, ut constet nobis distinctè qui sint illi homines, qui Ecclesiam faciunt, sed satis esse si assignemus quendam cœtum hominum, intra quem certò scimus, vel credamus esse omnes illos, qui ad Ecclesiam pertinent. Siquidem si cui ostenderetur populus Romanus universus in foro, aut in theatro, ubi tamen essent etiam qui externi admisti, verè diceretur illum vidisse populum Romanum.

Romanum, tametsi discernere non potuisset Romanos ab externis.

Sed neutra solutio videtur satisfacere; ac prior quidem facile refellitur; nam cognitio illa ex effectis non est certa, sed coniecturalis. neque exemplum hominis conuincit; nam imprimis effectus vitæ in homine naturales sunt, & necessarii; effectus autem fidei liberi sunt, ac voluntarij, proinde multò minus certi. Deinde nec ipsum hominem ita videmus, vt certitudine infallibili nobis constet, eum quem videmus esse hominem; siquidem fieri potest, vt cum nos hominem videre credimus, Angelum, aut dæmonem videamus in forma humana. Certè Abraham, Loth, Tobias, & alij in Testamento veteri non rarò homines esse crediderunt, qui Angeli erant; nos autem infallibilem certitudinem de Ecclesia habere volumus, qualem habemus, non de ipso homine, sed de figura, & externis coloribus, ac lineamentis corporis humani, in quorum visione decipi non possumus.

Posterior verò solutio multis de causis non satisfacit. **PRIMO**, quia potest fieri, vt ad eò crescat aliquàdo numerus hypocritarum, vt plures sint hæretici occulti, quàm veri ac perfecti Catholici; tum autem non posset quisquam verè dicere, hic cœtus est Ecclesia Christi: quandoquidem in eo cœtu, quem ostendit, maior pars ad Ecclesiam non pertinet, nec ipse scit, qui sint illi pauci, qui Ecclesiam faciunt. & quamuis sperandum sit, maiorem partem eorum, qui profitentur fidem, esse synceros, id tamen non est certum.

SECUNDO, quia cum nunquam tota Ecclesia in vnum locum conueniat, ita vt possimus certò dicere, in hoc cœtu est Ecclesia, sed sparsa sit per varia loca, & de nulla parte certi sumus, an non sit tota illa pars sine vera fide, quocunq; iuerimus, semper erimus dubij, an communicemus cum vera Christi Ecclesia. Neque his repugnat, quod alibi scriptumus, Romanam Ecclesiam particularem non posse destitui vera fide; nam nec ipsa Romana Ecclesia particularis tota simul alicubi conuenit, sed sparsim congregatur in variis basilicis, quæ sunt in Romana ciuitate, nec certò scimus certitudine infallibili in eo cœtu, ad quem nos fortè accedimus, non esse omnes sine vera fide in corde.

QQ

TERTIO,

TERTIO, quia posset etiam fieri, ut totum generale Concilium esset extra Ecclesiam; quid enim magnum esset, si inter tot millia profitentium Christi fidem, trecenti, vel quingenti homines, qui ad Concilium conueniunt, fide vacarent? ita nimirum res alioqui notissimæ, & quas certissimas esse oportet, in dubium reuocabuntur. Certè Brentius ut in disputatione de Conciliis annotauimus, ea ratio Conciliorum auctoritatem eleuat, quia non sumus certi, nullus eorum Patrum fidem veram in corde habuerit, & proinde in Ecclesia Dei fuerit; non enim est columna & firmamentum veritatis falsa Ecclesia, sed vera.

QUARTO, quia si non scimus distinctè, qui sint, qui Ecclesiam cōstituunt, non tam sciemus, quæ sit Ecclesia, quæ ubi sit, seu potius ubi lateat Ecclesia. quod quidem non est ad Ecclesiæ visibilitatem saluandam, de qua in sequenti capite disputandum erit: sed iam quid aliqui obiiciamus deamus.

Obiiciunt PRIMO, fundamentum & quasi formam Ecclesiæ esse fidem, cùm legamus I. Cor. 3. *Quasi bonus arxitectus fundamentum posui, & fundamentum aliud nemo potest ponere, prater id, quod positum est, quod est Christus Iesus.* Ad Ephes. 2. *Superadificati supra fundamentum Apostolorum & Prophetarum, ipso summo angulari lapide Christo Iesu.* Ephes. 4. *Vnus Deus, vna Fides, vnum Baptisma.*

RESPONDEO, formam Ecclesiæ non esse fidem internam (nisi Ecclesiam inuisibilem habere velimus) sed externam, est, fidei confessionem. id quod apertissimè docet S. Augustinus lib. 19. contra Faustum, cap. 11. & experientia idem testatur; illi enim admittuntur ad Ecclesiam, qui profitentur fidem. In locis autem allegatis fides non dicitur forma, fundamentum Ecclesiæ, sed fundamentum iustitiæ, vel caritati, quæ est in Ecclesia; adde, quod Scripturæ, sicut Ecclesia ponunt fidem, ita etiam ponunt caritatem, & cetera dona Spiritus sancti, & tamen nemo Catholicorum dicit, non esse de Ecclesia eos, qui caritate & donis Spiritus sancti carent.

Obiiciunt SECUNDO, definitionem Concilij Lateranensis, quæ habetur cap. Firmiter, de summa Trinitate & de Catholica: vna est fidelium vniuersalis Ecclesia, extra qua

nemo saluatur; cui similis est definitio Nicolai Papæ, quæ habetur de consecrat. dist. 1. can. Ecclesia, Ecclesia est Catholicorum collectio, non sunt autem fideles & Catholici, qui fidem in corde non habent, etsi eam ore profiteantur.

RESPONDEO, non esse has Ecclesiæ definitiones; nam Concilium Lateranense solùm asserere voluit, Ecclesiam esse vnam, non autem quid sit Ecclesia, accuratè describere. Appellauit autem Ecclesiam fidelium, quia hoc nomine distinguuntur Christiani baptizati, tum ab iis, qui manifestè infideles sunt, tum etiam à catechumenis. Propriè enim apud veteres catechumeni non dicebantur fideles, vt supra ostendimus. Itaque idem est, ac si Concilium dixisset, Christianorum Ecclesia vna est, non multæ. Adde SECUNDO, posse etiam nomen fidelis accipi pro eo, qui fidem publicè profiteretur, quemadmodum mox dicemus de nomine, Catholicus. Adde TERTIO, verissimè etiam dici potuisse, Ecclesiam fidelium, id est, eorum, qui veram fidem habent in corde, vnam esse; Ecclesia enim præcipuè, & ex intentione fideles tantùm colligit; cum autem admiscerentur aliqui ficti, & qui verè non credunt, id accidit præter intentionem Ecclesiæ. Si enim eos nosse posset, nunquam admitteret, aut casu admissos continuò excluderet.

Porro in verbis illis Nicolai Papæ: *Ecclesia est Catholicorum collectio*, necessariò cogimur dicere, vocari Catholicos eos, qui fidem Catholicam profitentur, quidquid sit de fide interna; iubet enim Nicolaus, vt non fiant Ecclesiæ, id est, vt ipse exponit, Catholicorum collectiones, sine nutu sedis Apostolicæ. Planum autem est, non aliter fieri posse Catholicorum collectiones, quàm conuocando in vnum locum eos, qui habentur, & dicuntur Catholici, id est, eos, qui publicè Catholicos se esse profitentur.

Obiiciunt TERTIO, testimonia Patrum, qui dicunt, hæreticos nō esse verè Christianos, quales sunt Tertullianus libro de pudicitia. Cyprianus lib. 4. epist. 2. Athanasius serm. 2. contra Arianos, & Augustinus libro de gratia Christi, cap. 10. at Ecclesia Christi non nisi Christianorum esse potest; non igitur ad Ecclesiam pertinent, qui veram fidem non habent. RESPONDEO, eos Patres loqui de manifestis hæreticis, qui nec in corde, ne in ore Christi fidem habent. Christianus enim

enim nomen est professionis, & illi dicuntur Christiani, qui Christi legem ac fidem publicè colunt ac sequuntur.

Obiiciunt **QVARTO**, an Christi aduentum non solum Synagogam Iudæorum ad Ecclesiam Dei pertinuisse, sed omnes præterea Gentiles, qui per orbem terræ dispersi, vnum Deum sincerè colebant. Ex quo videtur sequi, vt fides sit Ecclesiæ vinculum, & proinde, qui fidem non habet, ad Ecclesiam non pertineat. **RESPONDEO**, omnibus seculis et omnes & solos Ecclesiam Dei constituisse, qui simul congregati erant confessione & protestatione, siue ea per sacrificium siue alio modo fierent, vnius fidei in vnum Deum creatorem cæli & terræ.

Obiiciunt **VLTIMO**. Potissima causa, cur in Ecclesiæ membris includuntur hæretici occulti, illa esse videtur, constet nobis infallibili certitudine, quinam cæterus numerus sit Ecclesia; at hæc certitudo haberi nequit, etiam hæretici occulti ad Ecclesiam pertinere dicantur: quod his argumentis confirmatur.

PRIMO, non sunt Ecclesiæ membra qui non sunt baptizati, at nemo scit certò, qui sint verè baptizati, tū quia character Baptismi est inuisibilis, tum etiam quia cū exterior Baptismus exhibetur, pauci adsunt, qui videant, ac proinde ceteri fide humana contenti esse debent.

SECUNDO, Ecclesia nō potest esse sine Episcopis & Presbyteris, vt Hieronymus docet contra Luciferianos. At qui nouit certò, qui sint veri Episcopi & Presbyteri, cū id peccat ab intentione ordinantis, & à characterè inuisibili.

TERTIO, excommunicati non sunt de Ecclesia, vt nos supra docuimus; at multi sunt excommunicati occulti, mirum excommunicati à iure ipso facto, & non promulgati coram populo, ex quo cogimur dubitare, cū aliquem excommunicamus, sit ne ille de Ecclesia, an non?

QVARTO, sæpe accidit, aut certè accidere potest, vt hæretici manifesti alicubi simulent se Catholicos; item Iudæi Turcæ, Paganis miscent se fidelibus, & tamen aut ipsi de Ecclesia non erunt, aut Ecclesiam esse dicemus cæterum hæreticorum, & Paganorum hypocritarum.

Respondeo ad **PRIMUM**, ad hoc, vt aliquis sit de corpore Ecclesiæ, non requiri characterè, sed externum Baptismum.

nec externum Baptismum requiri, vt quis censeatur, & sit de Ecclesia, sed tantum vt admittatur. Si quis enim petit admitti ad Ecclesiam, id non fiet sine Baptismo. Tamen si quis dicat se baptizatum, & non constet contrarium, admittetur ad Sacramenta cetera, & per hoc erit de corpore Ecclesie; & signum huius est, quia si postea innotescat, illum non fuisse baptizatum, si quidem culpa ipsius id sit factum, expelletur de congregatione, nec recipietur, nisi post poenitentiam baptizetur: at si non culpa eius, non repellatur, sed perficietur in eo, quod deerat, nec iudicabitur non fuisse in Ecclesia, sed iudicabitur intrasse aliunde, quam per ordinariam portam. Vnde Innocentius III. cap. Apostolicam, de Presbytero non baptizato, iudicauit, Presbyterum non baptizatum verè fuisse in Ecclesia, & iussit pro eius anima offerri sacrificium, vt pro aliis fidelibus. Et Dionysius Alexandrinus, vt habemus lib. 7. cap. 8. hist. Eccles. iudicauit quendam fuisse verè in Ecclesia, quem constabat non verè baptizatum, sed tantum percepisse alia Sacramenta, vt baptizatum.

Hæc videtur fuisse sententia Io. Driedonis libro 4. descript. & dogm. Ecclesiast. cap. 2. part. 2. vbi sic loquitur; *Omnes, qui habentur, tanquam Sacramento fidei visibiliter adscripti Ecclesie, secundum pacem quandam corporaliter cum Christiano populo conuersantes, dicuntur esse in Ecclesia, donec vel iudicio Ecclesia separentur, vel sua sponte exeant, ipsam Ecclesiam contemnent, & persequentes.* Hæc ille. Qui satis aperte scribit, in Ecclesia esse non solum omnes baptizatos, sed omnes etiam illos, qui habentur pro baptizatis. Posset tamen etiam responderi, & melius, eos qui non sunt baptizati, & tamen habentur pro baptizatis, esse de Ecclesia secundum apparentiam exteriorem tantum, id est, putatiuè, non verè. nec tamè inde sequitur, vt Ecclesia fiat inuisibilis. nam tametsi nō possint aliqui probare se esse baptizatos: tamè pluri mi probare possunt: & Baptismus naturâ sua visibilis est.

Ad SECUNDUM dico, posse in Episcopis duo considerari. PRIMO, quòd locum Christi teneant, & quòd propterea debeamus illis obedientiam, & quòd ipsi non possint nos decipere in iis, quæ necessaria sunt ad salutem. SECUNDO, quòd habeant potestatem Ordinis & Iurisdictionis. Si PRIMO modo considerentur, certi sumus certitudine infallibili, quòd
isti,

isti, quos videmus, sint veri Episcopi & Pastores nostri. Nam ad hoc nõ requiritur, nec fides, nec character ordinis, nec legitima electio, sed solùm vt habeantur pro talibus ab Ecclesia. Cùm enim sint Episcopi propter Ecclesiam, non contra; Deus assistit eis, qui pro talibus habentur, ne errent in Ecclesia docenda. Itaq; sunt illi veri Episcopi, & Pastores, non absolute: sed quoad illa tria, quæ diximus. Quod est idem, ac si diceremus, eos non esse quidem in seueros Episcopos: tamen donec pro talibus habentur ab Ecclesia, deberi illis obedientiam, cùm conscientia etiam erronea obliget: itẽ tenent eos locum Christi, de facto non de iure, cùm re ipsa populus Christi nomine regant: denique non posse ab illis Ecclesiam decipi, eum Ecclesia non posset errare, & tamẽ eos tenent sequi, quos pro veris Pastoribus habet. Quod postremũ modo accipiendum est; si videlicet eiusmodi Episcopi in doctrina omnes conueniant, aut summi Pontifices sint. non enim dubium est, quin Episcopi particulares, si ab aliis differre deãt errare possint. Si SECUNDO modo considerentur, non habemus certitudinem, nisi moralem, quod isti sint veri Episcopi, quanquã certum est certitudine infallibili, quod alii qui saltem sint veri, alioqui Deus Ecclesiam deseruisset: sed ad hoc, vt teneamus Ecclesiam certam & cõspiciam, quantum ad capita & membra, sufficit prima consideratio.

Ad TERTIVM dico, excommunicatos occultos esse de Ecclesia, numero, non merito; de facto, non de iure.

Ad QUARTVM dico, in primis difficile esse, vt eiusmodi homines non continuò detegantur, sed tamen etiam si longo tempore deludant Ecclesiam, nihil inde incommodi accidere posse; nam Ecclesia non eos numerat inter suos, nisi ratione professionis externæ (nec enim de internis hominibus iudicãt) professio autem illa externa sanctissima est, licet illis malè vsurpetur. Itaq; sunt illi de Ecclesiæ corpore, dum fidelibus iunguntur eo vinculo professionis & obedientiæ quod Ecclesiam vniuersam ligat, & in vnum corpus redigit. Nec tamen sequitur, Ecclesiam propterea esse cõtertum hæreticorum, & Paganorum hypocritarum; nam etsi pauci quidam tales in Ecclesia sunt, tamen certi sumus certitudine dei diuinæ, in eadem Ecclesia multos esse verè fideles, pios, electos.

electos, quemadmodum etiam in corpore humano inueniuntur & unguis & capilli, qui non viuunt, & nemo tamen inde colligit, corpus humanum nihil esse, nisi unguis & capillos. Atq; hæc dicta sunt iuxta sententiam Driedonis. Nam secundum alteram sententiam, quam nos paulò antè veriorē esse diximus, respondendum erit, Judæos, Turcas, Paganos, nec non manifestos hæreticos, qui alicubi simulent se esse Christianos & Catholicos non esse de Ecclesia, nisi secundum apparentiam exteriorem, & putatiuè nō verè. Neque inde sequetur, vt Ecclesia fiat inuisibilis: nam si fortè necesse sit, cognoscere, an eiusmodi homines sint Ecclesiæ Catholicæ membra, necne: cogi poterunt, vt ostendant admissionem suam ad Ecclesiam, id est, vt probent se baptizatos, vel reconciliatos, quæ visibilia, & sensibus externis exposita sunt. Alia verò ratio est de fide, aliisq; internis virtutibus, quas qui in omnibus Ecclesiæ membris requirunt, ij faciunt Ecclesiam planè inuisibilem, & soli Deo notam, vt rectè Petrus à Soto Brentianis obiecit.

CAPVT XI.

Proponitur altera controuersia; An Ecclesia sit semper visibilis, siue, an errare & deficere possit.

EXPLICIT VIMVS, quid sit Ecclesia, nunc dicendum est, qualis sit. Dissensio inter nos & hæreticos in tribus consistit. Primùm enim illi dicunt, veram Ecclesiam esse inuisibilem, soli q; Deo cognitam. Quo loco nota ex Friderico Staphilo in prima Apologia, parte 3. Lutheranos inuitò Ecclesiam inuisibilem fecisse, deinde tamen, cum viderent absurda, quæ inde sequebantur, secreto consilio statuisse, vt Ecclesia visibilis diceretur: Itaque cœperunt omnes docere, Ecclesiam esse visibilem; sed sic tamen, vt nomine visibili, re inuisibilis esset.

Ac PRIMVM Lutherus in libro de seruo arbitrio, cum ei Erasmus obiecisset, non esse credibile, Deum tam longo tempore deseruisse Ecclesiam, respondit, Deum nunquam deseruisse Ecclesiam, sed non esse Ecclesiam Christi illam,